

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. II. Transubstantiatio panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi,
manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, fide certa est.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

ipsa Homilia, ubi vix unum, de quo male intellecto decepti deciperetis, testimonium reperire potuissis, adverteres Sanctum Iohannem Constantinopolitanum satis evidenter expressisse, omnes homines exceptis debitis propriis patrem esse chirographi debitores.

48.

Elegans certe & apposita ad rem nostram descriptio, & quasi ad oculum demonstratio perversa indolis atque distorti ingenii A Catholicorum nostri ævi, qui si vel minimum ali- quod verbum in D. Augustino aut alio quopiam Sancto Patre deprehendant, quod vel longissi- mè favere videatur eorum erroribus, ambabus amplectantur manibus, clamant, vociferantur, prædicant, cæteris omnibus clarissimis, aper- tissimis, evidentissimisque testimoniis, vel si- lentio præteritis, vel quod peius est, explosis tamquam falsis, aut ad rem non pertinenti- bus.

qui sæpe ab Hæreticis pro sua do- ctina ex levi funda- mento ad- ducitur.

Matth. 6.

Bene prophetavit de talibus hominibus æterna Dei Sapia Matth. 6. v. 22. & 23. Lucerna corporis tui est oculus tuus; Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosus erit. Si ergo lumen quod in te est, tene- bra sunt: ipsa tenebra quantæ erunt? Certè tantæ sunt, ut ab omnibus palpari queant.

49.

Uti & alii Patres fue- runt addu- cti à Semi- pelagianis.

Sed juvat addere alium locum Divi Augu- stini ad confirmationem prioris, lib. de Præ- dest. SS. cap. 14. generatim excusat omnes Pa- tres, quos Sempelagiani in sui erroris patrocini- um adferebant, dicens: Quid opus est ut eo- rum seruetur opuscula, qui prius, quam illa heresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum questione versari, quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur. Vide sa- ctum est, ut de gratia Dei quid sentiant, breviter quibusdam Scripserim suorum locis & transeunter attingerent; immorarentur verò in eis, qua ad- versus alios inimicos Ecclesie disputabant, & in ex- hortationibus ad quasdam virtutes, quibus Deo vivo & vero pro adipiscenda vita æterna, & vera felici- tate servitur. Hæc animo revolve, & omnis dubitatio de mente Sanctorum Patrum circa præsentem controversiam citius evanesceat.

quos gene- ratim om- nes excusat D. Augusti- nus.

Eucharistia vocatur quandoque figura & ty- pus Corporis Christi. S. Hilarius.

50.

Corolla- rium antea dictorum.

Hoc insuper notato, aliquando hoc Sacra- mentum vocari figuram & typum Corporis Christi, tum ratione accidentium, quæ verè sunt signa; tum quia Eucharistia, præterquam quòd realiter contineat Corpus Christi & ejus Sanguinem, est etiam signum Christi crucifixi, ut in superioribus luculenter ostendimus. Per- bende Hilarius, & ponitur de Consec. dist. 2. cap. 79. Corpus Christi quòd sumitur de altari, figura est, dum panis & vinum extrà videtur, veri- tas autem, dum Corpus & Sanguis Christi in veritate interius creditur.

Ita ergo se habet de præsentia Corporis & Sanguinis in Eucharistia, definita sententia vo- luntatis Dei: Sub speciebus consecratis existit Christus verè, realiter, ac substantialiter. Testes sunt Scriptura, Traditio, Concilia, Patres. Adde,

si placet, quàm plurima miracula, quæ Deus di- versis in locis intuitu hujus Sacramenti fecit, adèd evidèntia, ut non minùs verè, quàm confidenter dixerit Richardus Victorius lib. 1. de Trinit. cap. 2. Domine, si est error, à te decepti sumus: nam ista in nobis tantis signis & prodigiis confirmata sunt, & talibus, qua non nisi per te fieri possunt.

Richard. Vi- ctorius.

Et si quæras, utrùm Christus præsens sit tantùm in sumptione specierum? Responderet Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 4. Si quis dixerit, peractâ Consecratione in admirabili Eucharistie Sacramento non esse Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi, sed tantum in usu dum sumitur, non autem ante vel post &c. anathe- ma sit.

Trident. Concilium ad præsens in Eucharistia ejus autem aliam.

Sanè verba Consecrationis vel hoc probant, vel nihil. Similiter Traditio, Patres, Miracula. Neque ulla est ratio, vel apparens, talis, qualis hæc haberi potest, in contrarium.

Interrogas rursus, an in hoc Sacramento cum Corpore & Sanguine Christi maneat substantia panis & vini? Pro responsione erit

CONCLUSIO II.

Transubstantiatio panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, fide certa est.

Doctor Subtilis 4. dist. 11. qu. 3. nu. 13. Quantum, inquit, ad istum articulum, quid scilicet sit tenendum: Respondeo, quod communiter tenetur, quòd nec panis manet contra primam opi- nionem, nec annihilatur vel resolvitur in materiam primam, contra secundam opinionem, sed convertitur in Corpus Christi.

51.

Panis tota- liter convertitur in Corpus Christi. Scotus.

Probat primò variis testimoniis Sanctorum Patrum, quæ habentur de Consec. dist. 2. & ponuntur à Magistro dist. 10. & 11. potissi- mùm verò duplici auctoritate Divi Ambrosii ex lib. 4. de Sacramentis cap. 4. Panis est in al- tari, ubi accessit Consecratio, de pane fit Corpus Christi. Ibidem: Reverè mirabile: sermo qui po- tuit facere, que non erant, nonne potest mutare ea que sunt, in id, quòd non erant? Ita legit Sco- tus.

Probat 2. Scotus de- pliciter aucto- ritate Divi Ambrosii.

Verba autem originalia sunt: Tu forte dicis: Mens panis est astratus. Sed panis iste panis est ante verba Sacramentorum: ubi accesserit Consecratio, de pane fit caro Christi. Et infra: Si ergo tanta vis est in sermone Domini Iesu, ut inciperent esse que non erant, quomò magis operatorius est, ut que erant, in aliud commutentur?

Probè autem sciens Doctor, verba Sancto- rum Patrum sæpè diversis exposita esse inter- pretationibus; neque sola per se sufficere, ut quid-

52.

quidpiam credi debeat fide divinâ, illicd sub-
jungit: Principaliter autem videtur movere, quod
de Sacramento tenendum est, sicut tenet Sancta Ro-
mana Ecclesia, sicut habetur extra de Hæreticis:
Ad abolendam. Hæc ille.

Subscribo verba illius capituli: Universos qui
de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini nostri
Jesu Christi, vel de Baptismate, seu de peccatorum
Confessione, Matrimonio, vel reliquis Ecclesiasticis
Sacramentis aliter sentire, aut docere non metuent,
quàm Sacrosancta Romana Ecclesia prædicat & ob-
servat &c. vinculo perpetuis anathematis inodamus.
Ita Luctus tertius.

Nunc autem (prosequitur Scotus supra) ipsa
tenet, panem transubstantiari in Corpus, & vinum
in Sanguinem, sicut manifeste habetur extra de
Summa Trinitate & fide Catholica cap. Firmiter cre-
dendum, & Vna verò, ubi dicitur: In qua (scilicet
Ecclesia) idem ipse Sacerdos est Sacrificium Iesus
Christus, cuius Corpus & Sanguis in Sacramento
altaris sub speciebus panis & vini veraciter continetur.
Et sequitur statim: Transubstantiatus panis in Cor-
pus, & vinum in Sanguinem potestate divinâ.

Pergit Scotus, & adjungit duas congruen-
tias dicens: Ad hoc etiam est una congruentia, quia
Ecclesia non errat, cum dicit: Fiat commixtio &
Consecratio Corporis & Sanguinis Domini
nostri Jesu Christi &c. Alia est congruentia, quia
non ieiunius non potest congrue celebrare, sed perceptâ
Eucharistiâ adhuc potest Sacerdos iterum celebrare,
sicut habetur extra de Celeb. Missar. cap. Consu-
latis. Excepto (inquit) die Nativitatis Domi-
ni, nisi tamen necessitas superveniat, sufficit
Sacerdoti semel in die Missam celebrare. Et ex
hoc innuit, quod in die Nativitatis Domini, & quan-
do necessitas inquirat, licet plures Missas celebrare in
die.

Hæc ex Doctore nostro suscipi retuli, ut
omnes videant, quàm malâ fide quidam Mo-
dèrni ipsum perstringant, quasi in probatione
hujus Conclusionis fuerit parvus; cum tamen
nemo antea inter Scholasticos magis prolixè &
appositè hanc veritatem ad sua principia re-
duxerit.

Præterea, ut appareat omnibus veritatis
amatoribus, quàm falsò Vasquez disp. 180.
cap. 5. nu. 49. in fine, taxet Scotum ignoran-
tiam in Patribus & Traditione circa hanc veri-
tatem; inquit: Neque verò obstat, quod aliqui
Theologi, in Traditionibus & doctrina Patrum pa-
rum versati, oppositum dixerint. An ille parùm
versatus in Patribus, qui doctrinam suam pro-
bat auctoritate Patrum in specie & in genere?
An ille nescius Traditionis, qui primò om-
nium Traditionem supponit dicens: Quod
Conclusio communiter tenetur?

Unde Hiquæus in Commentario suo ad lo-
cum Scoti præallegatum n. 44. in fine: Quid
(inquit) magis debuit Doctor? Vel undè
Vasquez taxat eum ignorantiam in Patribus &
Traditione in hac veritate, qui petitis argu-

mentis ex pluribus locis in genere & in specie
abundantiùs probat Conclusionem, quàm ipse
protèrvus scriptor?

Et nu. 45. Rejjicitur hinc calumnia Scoti in
4. dist. 9. q. 2. art. 4. conclusionè 4. ubi asse-
rit Doctorem asseruisse, & nomen, & rem ip-
sam transubstantiationis esse novam; & quòd
primùm ille intellectus fidei susceptus sit in
Concilio Lateranensi. Ita Hiquæus.

Verba Scoti sic sonant: Quin verò Scotus
dist. 10. ut suprâ citavimus q. 1. & dist. 11. qu. 3.
& Cajetanus præsentis quæstionè art. 1. non so-
lùm transmutationis nomen ajunt esse novum,
verùm & rem ipsam conversionis dicunt Ec-
clesiam à Doctõribus suscepisse, qui de Consec-
dist. 2. referuntur. Imò ait Scotus, quòd pri-
mùm iste intellectus fidei susceptus est in illo
Concilio Lateranensi. Et percontatus cur ar-
ticulum tam intellectu difficilem Ecclesia sus-
ceperit, respondet nihil aliud, quàm quòd id
illuminata Spiritu Sancto fecit. Hæc So-
tus.

Et post pauca, impugnans illam responsio-
nem Scoti, scribit in hæc verba: Sed ait Sco-
tus, Hoc Ecclesia revelatione Spiritus Sancti
suscepit. Fatemur & nos equidem tamquam
verissimum; attamen, quia Ecclesia non im-
mediatâ revelatione, quemadmodum Apostoli,
utitur, sed divinâ ope & operâ, ne in eruendis
& Sacra Pagina articulis fidei erret: non satis
est Theologo dicere, Ecclesia in veritatibus
fidei sic decernit, sed munus ejus est, ostendere
ex quibus locis Scripturæ id collegerit. Huc-
usque Sotus. Sed sine intellectu, ut videtur,
Intelligat ergo vel aunc quicumque errantem
sequitur.

Ipsè profectò Sotus nomen transubstantia-
tionis à tempore Innocentii in Concilio Late-
ranensi asserit usurpatum: quòniã in nulla
vetustiori Scriptura reperitur. Non dissentit
Scotus; quoniam probat doctrinam commu-
nem ex cap. Firmiter de summa Trinitate, quòd
est Innocentii in illo Concilio.

Ait Sotus secundo, rem ipsam sub aliis no-
minibus, scilicet transmutationis aut conver-
sionis, non solùm esse antiquam in Ecclesia;
verùm ex ipso Evangelio collectam. Proba-
tur, inquit ille, de Consecrat. dist. 2. Ca-
nonibus multis. Ecce quàm præclare inter se
convenient Scotus & Sotus.

An fortè putas, quia Scotus non colligit ve-
ritatem Catholicam ex Evangelio? Erras toto
cælo. Audi quid dicat n. 15. in responsione
ad tertium argumentum. Et si quæras, inquit,
quare voluit Ecclesia eligere istum intellectum ita
difficilem huius articuli, cum verba Scripturæ (Hoc
est Corpus meum) possent salvari secundum in-
tellectum facilem, & viorem secundum apparen-
tiam de hoc articulo. Dico quòd eo Spiritu exposita
sunt Scripturæ, quo condita. Et ita supponendum est,
quòd Ecclesia Catholica eo Spiritu exposuit, quo tra-

54.
argue à Sei-
to calum-
niatur,
quòd asse-
ruerit no-
men & rem
transub-
stantiatio-
nis esse no-
vam.

Cajetanus,

Scotus.

55.
Ostenditur
Scotum &
Sotum
idem do-
cuisse.

Scotus eos-
ligit verita-
tem Catho-
licam ex
Scripturis

d. 14

data est nobis fides, Spiritu scilicet veritatis edocta, & ideo hunc intellectum eligit, quia verus est. Non enim in potestate Ecclesie fuit facere istud verum, vel non verum; sed Dei influentis: sed intellectum à Deo traditum Ecclesia explicavit, directa in hoc, ut credatur, Spiritu veritatis. Quid evidentius, quid illustrius dici poterat?

56: Aestimamus, quod ex alia Scriptura Sotus colligat hanc veritatem? Attende quid dicat loco supra citato: Illud verbum *Homousios*, id est, consubstantialis Patri, Nicæna Synodus numquam in usum recepisset, nisi ex verbo ipso Evangelico eliciisset: *Ego & Pater unum sumus*. Pari modo numquam Sancti nomen conversionis & transubstantiationis usurpassent, nisi in verbis Christi perpexissent: *Hoc est Corpus meum*. Cum enim accepit panem, & non dedit nisi Corpus, optimâ consecratione Patres intellexerunt verbo ipso convertisse panem in Corpus. Hactenus Sotus.

Alia impugnatio Scoti ex Solo.

Et prosequitur: Quapropter nescio cur Scotus dixerit, quod si Christus diceret: *Hoc est*, sive, *Hic est Corpus meum*, nihil ad questionem, cum tantum ad rem faciat dixisse, *Hoc est*, ut si non dixisset nisi, *Hic*, id est, hoc loco, numquam Ecclesia conversionem sacramentalem recepisset. Igitur non pluris aestimare, *Hoc*, quam, *Hic*, est fibras ac nervos veritatis succidere. Hucusque Sotus.

Responsio ex Higuero.

Resp. unico verbo cum Higuero supra: *Hæc*, & similia dictoria, ex eo solo oriuntur, quod Doctor non admittat, ex sola communi acceptione speculativa formæ Sacramenti, & seclusâ omni interpretatione Ecclesie & declaratione, demonstrari hanc veritatem de definitione panis; quod verissimum esse ostendam Conclusionem sequenti.

57

Quam dicit Scotus in Concilio Lateranensi tantum hanc fuisse veritatem declaratam.

Insuper; saltem negari non potest, ex mente Scoti istum intellectum fidei primum susceptum esse in Concilio Lateranensi: quippe immediate ante verba mox recitata sic incipit responsionem ad tertium: *Et tunc ad tertium, ubi fiat vis, dicendum quod Ecclesia declaravit istum intellectum esse de veritate fidei in illo Symbolo edito sub Innocentio tertio in Concilio Lateranensi*. Firmiter credimus &c. sicut allegatum est superius; ubi explicatè ponitur veritas aliquorum credendorum, magis explicatè, quam habebatur in Symbolo Apostolorum, vel Athanasii, vel Nicæni. Et breviter quidquid ibi dicitur esse credendum, tenendum est esse de substantia fidei: & hoc post istam declarationem solemnem factam ab Ecclesia. Ego ante illam declarationem non erat transubstantiatio de substantia fidei.

Intelligit declarationem magis explicitam, quam antea fuerat.

Resp. Negando Consequentiam; solum namque sequitur, post illam declarationem magis explicitè fuisse de substantia fidei, quam fuerat antea. Perspicue manifestum est ex ipsis verbis, nisi, non sine magna impudentia, dicere audeas, Doctorem Subtilem sensisse, ante illam declarationem minimè credendum fuisse fidei divinâ, Deum esse unum & trinum, &

plura alia, quæ habentur in Symbolo Apostolorum, vel Athanasii, vel Nicæni, & in illa declaratione dicuntur esse credenda: enimverò de his omnibus eodem modo loquitur, sicut de transubstantiatione.

Et si dicas, quia hæc veritas ante Concilium Lateranense expressè definita fuit in Concilio Romano sub Gregorio VII. contra Berengarium; Responso in promptu est: acta illius Concilii non exstant, neque Auctores, qui mentionem ejus faciunt, fuerunt pervii; sed à paucis tempore emerferunt: neque in Corpore juris inter canones Ecclesie mentio ejus habetur per solemnem promulgationem, sicut contigit in definitione Concilii Lateranensis.

Rectè ergo Scotus probans sensum Ecclesie recurrat ad acta publicata, & communi Ecclesie acceptione recepta, de quibus nemo dubitare poterat. Adde; qui asserit unam definitionem Ecclesie, non idcirco negat aliam.

Hucusque pro defensione Doctoris nostri, ut omnes sciant, ipsum ne latum unguem à vera Catholica fide unquam discessisse, aut in minimo puncto de ea dubitasse, sed semper strenuum ac acerrimum ejus defensorem contra Hæreticos extitisse: contra Hæreticos, inquam, omnes; & in præsentia specialiter contra Impanatores, quorum antesignanus fuit Berengarius, qui factâ retractione sui erroris in Concilio Romano sub Nicolao II. quamvis admisisset veritatem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, simul tamen asseruit substantiam ibi panis & vini remanere, & Christum ibi impanari.

Quem secutus Lutherus lib. de Captivitate Babilonica cap. 2. de Eucharistia addebat, neutram partem hujus controversiæ ad fidem pertinere; affirmativam tamen, nempe in Eucharistia manere substantiam panis & vini, magis esse conformem Sacræ Scripturæ.

Verum enimverò Berengarium damnavit Gregorius VII. in Concilio Romano 6. anno 1079. coram quo & ipse Berengarius, post longo tempore dogmatizatam impietatem, errasse se confessus, veniamque postulans & orans, ex Apostolica clementia eam meruit.

Gregorium VII. secutus est Innocentius III. in Concilio Lateranensi cap. *Firmiter* supra commemorato, ubi primum usurpata fuit vox, *Transubstantiatio*, licet res antea fuerit credita, & similibus vocibus (ut conversionis substantialis, mutationis, immutationis, transmutationis &c.) etsi non tam expressè significativis, explicata; ut fuse ostendit Bellarminus lib. 3. de Eucharistia cap. 20. & 21. quem vide.

Progressu temporis in Concilio Romano generali inter alios articulos Joannis Wicelii proscribitur: *Substantia panis materialis, & vini materialis manent in Sacramento altaris*. Deinde in Concilio Constantiensi sess. 8. dicta definitio Concilii

58. Objectiones Concilii Romanensis.

Rectè dicitur recurrat ad acta publicata ad alia publicata Conc. Lateranensis.

59. Scotus tempore fuit strenuus fidei Catholicæ defensor contra Hæreticos.

& in hac materia contra Berengarium qui primum docuit impanationem.

Lutherus.

60. quam damnavit Gregorius VII. in Concilio Romano.

& Innocentius III. in Concilio Lateranensi.

Bellarminus.

Item Concilium Romanense.

Concilium Constantiense.

Concilii Romani contra Wicel confirmatur. Et postea in fine Concilii iterum à Martino V. ibi electo approbatur. In decreto etiam Eugenio IV. in Concilio Florentino definitur, virtute verborum substantiam panis in Corpus Christi, & substantiam vini in Sanguinem converti.

Ac tandem contra Lutherum ejusque Affectus novissime atque apertissime veritatem Catholicam docet Concilium Tridentinum sess. 13. c. 4. dicens: *Quoniam autem Christus Redemptor noster Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit; ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idq. nunc denudò Sancta hæc Synodus declarat, per consecrationem panis & vini conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam Corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam Sanguinis eius, quæ conversio convenienter & proprie à Sancta Catholica Ecclesia Transubstantiatio est appellata.*

Et can. 2. ejusdem sess. contrarium errorem discretissimis verbis condemnat, inquit: *Si quis dixerit in Sacramento Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis, & vini unâ cum Corpore & Sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritq. mirabilem illam, & singularem conversionem totius substantiæ panis in Corpus, & totius substantiæ vini in Sanguinem, manentibus damtaxat speciebus panis & vini; quæ quidem conversionem Catholica Ecclesia apertissime Transubstantiationem appellat; anathema sit.*

Ubi specialiter nota hæc verba: *Manentibus damtaxat speciebus panis & vini.* Ergo non manet materia prima panis, aut forma substantialis; neque existentia, utpote in sententia Scoti realiter substantiæ panis identificata, & secundam doctrinam communem, non accidens, sed modus substantialis. At numquid succedit, aut perseverat substantia eadem, vel diversa numero, quæ non sit substantia panis?

Certe omnes hæc sententiæ tam sunt per se absque, ut refutationem non mereantur. Quid enim absurdius quàm materiam manere sine forma, aut è converso formam sine materia? Porro materiam panis informari animâ Christi, uti alimentum, est profus inceptum: nam contra communem omnium sensum; contra naturam animæ informantis tantum corpus organizatum; & contra naturam animæ Christi jam habentis corpus sibi adæquatum & proportionatum.

Falsum quoque arbitror, accidentia non existere propria, sed solâ subjecti existentia; sicut etiam quod humanitas Christi existat existentia Verbi. Audio quidem Bannez 1. parte qu. 4. art. 2. dubio 2. dicentem, quod illa humanitas habeat propriam existentiam, mihi semper visum est plusquam falsum, & minus tutum pro dignitate mysterii Incarnationis: sed nescio ego, an magis tutum sit pro dignitate mysterii Eucharistici, propriam existentiam accidentibus negare, ut ipse facit.

Quamvis enim Patres hujus Concilii expressè damnent solos Hæreticos, docentes manere panem; tamen hæc occasione explicant adæquatè sensum communem Ecclesiæ, qui est, aded non manere panem, ut è contra remaneant solæ species, id est, accidentia. Unde Concilium Coloniense parte 7. cap. 15. *Quid enim panis, viniq. species post consecrationem sunt, nisi species sacramentales & accidentia sine subiecto?*

Quomodo ergo manet individualis entitas panis? Nequit siquidem manere individua entitas sine Specifica; neque destructâ ratione Specificâ panis, potest manere ratio substantiæ & entis, quæ fuit in illa ratione Specifica, cum ratio Specifica nihil realiter sit distinctum à ratione individuali in sententia Scoti; adeoque impossibile sit unam absque altera existere.

Ex dictis etiam facile rejicitur error illorum, qui supponunt non converti panem & vinum secundum eam partem, quæ sumenda est à peccatore. Qui insuper clarè confutantur ex Apostolo 1. Cor. 11. v. 29. *Qui manducat, & bibit, indignè, iudicium sibi manducat, & bibit, non discernens Corpus Domini.* Ergo Corpus Domini sumitur etiam à peccatore, qui solus indignè manducat. Et ita docent, aut certè supponunt communiter Patres & Concilia.

Profectò sic nunquam satis tutè possemus adorare Eucharistiam, utpote nescientes, an illud ipsum, quod consecratum nobis adorandum proponitur, sumendum sit à justo, an à peccatore. Unde pauper explosus manet error aliorum, qui putabant redire substantiam panis & vini, quando Eucharistia sumitur ab indignis.

Misam facio opinionem cujusdam Joannis Parisiensis, qui voluit inter panem & Corpus Christi intercedere unionem hypostaticam; uti etiam opinionem Ruperti Abbatis Tuitiensis (quem tamen nonnulli excusant) existimantis hypostaticè uniri inter se panem, & Verbum divinum immediatè. Verius errores dixeris, quàm catholicas opiniones. Nunc tempus & locus postulant, ut satisfaciamus aliquot objectionibus Impanatorum.

Obijciunt ergo primò; Eucharistia sæpè appellatur panis, ergo in ea manet panis. Resp. Negando Consequentiam; quoniam dici potest panis, tum quia sit ex pane, sicut Gen. 2. v. 23. *Eva dicitur os ex ossibus Adæ. Dixitq. Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis:* Et Exodi 7. v. 12. *serpens ex virga factus, dicitur virga: Sed devoravit virga Aaron virgas eorum:* tum quia ratione specierum apparet panis: tum denique, quia est panis sive cibus spiritualis animæ, cum phrasi Scripturæ *Panis* sæpè quemlibet cibum significet, ut patet ex innumeris locis. Quis enim credat, quando Scriptura dicit alicui panem fuisse appositum ad comedendum, intelligendum esse de solo pane, & non etiam de potu, & aliis cibis necessariis ad communem & ordinariam refectioem?

R. Unum

Conc. Colonienfis.

Manere enim non potest individualis entitas panis destructâ ratione Specificâ.

64. Rejicitur error supponendum non converti panem & vinum secundum eam partem quæ sumenda est à peccatore, 1. Cor. 11.

& illorum qui dicunt redire substantiam panis, quando indigni communicant.

Item opinio unionem hypostaticam inter panem & Corpus Christi, vel divinitatem.

65. Prima obijctio Impanatorum solvitur, Gen. 2. Exod. 7.

Eucharistia vocatur panis ob varias rationes.

Panis in Scriptura sæpè significat quemlibet cibum.

58. b. i. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Exemplum
ex Gen. 18.

Unum pono exemplum ex Gen. 18. Apparuerunt Abrahamo in convalle Mambre tres viri stantes propè eum, quibus ipse dixit v. 3. & sequentibus: *Domine si inveni gratiam in oculis tuis, ne transies seruum tuum; sed asseram paucillam aquam, & lavate pedes vestros, & requiescite sub arbore. Ponamq; buccellam panis, & confortate cor vestrum.*

Et quid arbitramini Abrahamum intellexisse per buccellam panis? *Festinavit*, inquit Scriptura v. 6. *Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitq; ei: Accelera, tria sata simila commisce, & fac subcinericios panes.* Num ibi totum prandium? Sequitur v. 7. *Ipse verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerimum, & optimum, de- ditq; puero, qui festinavit, & coxit illum.* Neque hoc satis erat: *Tulit quoque, dicitur v. 8. butyrum & lac, & vitulam, quem coxerat, & posuit ante illos.* Ecce buccella panis, ad quam tres viros invitaverat.

66.
Secunda
obsectio ex
Gelasio.

Obijciunt II. Gelasius lib. 2. contra Eutychem in fine loquens de Eucharistia ait: *Et tamen non definit natura panis & vini.* Similia habet Chrysostomus Epistola ad Cæsareum Monachum.

Responsio:
Patres per
naturam
panis non
intelligunt
eiusdem
substan-
tiam, sed
vim nati-
vam acci-
dentium;

Resp. satis probabile esse, neque illum librum esse Gelasii Papæ, sed alterius cuiusdam Græci; neque illam Epistolam esse Chrysostomi, sed cuiusdam alterius Joannis Constantinopolitani, ut multi concludunt non levibus conjecturis.

Accedit, nomine *Natura* ibi intelligi posse virtutem aliquam nativam accidentium panis & vini, quæ eisdem effectus corporaliter præstant, ac si ibi esset substantia panis & vini: sicut in pluribus mixtis dicimus perseverare & manere naturam aquæ, terræ, vel ignis, si qualitates illorum elementorum ibi permaneant.

67.
quæ suam
naturam
non mu-
tant secun-
dum Theo-
doletum.

Simili modo, imò multò clariùs, loquitur Theodoretus Dialogo primo de solis accidentibus sensibilibus, quando dicit: *Qui enim, quod natura corpus est, triticum & panem appellavit, & vitem rursus seipsum nominavit, ut symbola & signa, quæ videntur, nomine Corporis & Sanguinis honoravit, non naturam mutans, sed nature gratiam adiciens, id est, non naturam accidentium mutans, sed sub illis constituens Corpus & Sanguinem: ut patet ex verbis præcedentibus: Volebat, inquit, eos, qui sunt divinatorum mysteriorum participes non attendere naturam eorum, quæ videntur, sed propter nominum permutationem, mutationi, quæ fit ex gratia, credere.*

Eundem intellectum admittunt hæc verba ejusdem S. Patris ex Dial. 2. *Neque enim signa mystica post sanctificationem recedunt à sua natura. Manent enim in priore substantia (id est natura accidentium) & figura & forma, & videri & tangi possunt, sicut & prius, intelliguntur autem ea esse, (Corpus & Sanguis Christi) quæ facta sunt (per Consecrationem) & creduntur & adorantur.*

Vocantur ergo à quibusdam accidentia panis, natura panis, quemadmodum consuetudo di-

citur altera natura, & proprietates naturales sapiùs natura vocantur; prout dicitur natura ignis, quòd sit calidus, & quòd comburatur.

Eadem phrasi utitur Damascenus lib. 4. de Fide cap. 14. comparans Eucharistiam carboni ignito, de quo rectè dicitur: *Hic est ignis, vidit, inquit, carbonem Isaias. Carbo porro non simplex lignum est, sed igni unitum. Sic panis quoque communionis non simplex panis est, sed divinitati unitus.* Panis, inquam, id est species panis; nam omnis similitudo claudicat: & præsens tantùm adducitur, ad explicandam aliquatè intimam præsentiam Christi ad accidentia.

Alioquin ipse Damascenus ibidem panem & vinum transmutari in Corpus & Sanguinem Domini, his docet verbis: *Sanè Corpus divinitati verè unitum, est illud Corpus, quod ex Sancta Virgine ortum est: non quod assumptum illud Corpus è calo descendit, sed quia panis ipse ac vinum in Corpus & Sanguinem Domini immutantur.*

Et infra: *Quin ne hoc quoque alienum fieri dicere, quòd quemadmodum naturaliter panis per cibum, & vinum, & aqua per potum, in comedentis ac bibentis Corpus, & Sanguinem immutatur, coactusq; alterum sunt, atque à priore ipsius corpore diversum: sic propositio panis, ac vinum, & aqua per Sancti Spiritus invocationem, & adventum mirabili modo in Christi Corpus & Sanguinem vertuntur, nec sunt duo, sed unum & idem.*

Obijciunt III. Sancti Patres sæpè dicunt, id quod erat panis, post Consecrationem esse Corpus Christi. Respondeo sensum non esse, quòd eadem numero entitas, quæ erat in pane, sit in Corpore Christi; verùm quòd idem prædicatum, quod tribuebatur pani, eodem modo prædicetur de Corpore Christi: sicut dicere solemus, quod antè erat Petrus, est modò Paulus, quia nempe successit ei in eodem officio: non quòd Paulus sit eadem numero entitas cum Petro; sed quoniam idem prædicatum dicitur nunc de Paulo, v. g. *Paulus est Prætor civitatis*, quod antè dicebatur de Petro: & ita in præsentem, post Consecrationem de Corpore Christi prædicatur contineri sub speciebus, quod antè illam affirmabatur de substantia panis.

Contra; ergo etiam est idem subjectum, sive eadem numero realitas. Resp. Negando consequentiam; quia quamquam illud prædicatum servet eandem significationem, aut certè similem respectu utriusque subjecti: attamen non est prædicatum determinatum & simplex; sed vagum, supponens pro omni eo, quod continetur. Quando ergo continetur panis, verificatur pro illo, quando corpus, pro corpore. Idem est videre in simili supra allegato.

Unde in toto rigore illa propositio non est vera: *Quod prius erat panis, nunc est Corpus Christi*: quia non verificatur ratione alicujus determinati, quòd idem fuerit panis, & sit Corpus Christi.

Contra; si

Contrà; Divus Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 4. Si tanta, inquit, vis est in sermone Domini Iesu, ut inciperent esse, quae non erant, quanto magis operatorius erit ut sint quae erant & in aliud convertantur?

Resp. primò, aliter legi apud Land-Francum, & habetur in editione Parisiensi, scilicet: Quanto magis operatorius est ut quae erant, in aliud commutentur?

Resp. secundò, Ambrosium solum velle, quòd maneat panis quoad aliquid, scilicet accidentia, & convertatur quoad substantiam, vel certè quòd perseveret, non retinendo propriam entitatem, sed factum Corpus Christi, qui modus loquendi, licet improprius, deservit tamen ad significandam conversionem. Quidni etiam sensus sit: *Ut sint*, dum profertur Consecratio, quae antè erant, & in aliud commutentur? Quomodo enim post Consecrationem possunt manere, quod erant, si per illam in aliud commutentur?

Obijciunt IV. in abjurazione Berengarii quam fecit in Concilio Romano sub Nicolao II. & refertur de Consecrat. dist. 2. cap. 42. Ego Berengarius, dicitur: Panem & vinum, quae in altari ponuntur, post Consecrationem, non solum Sacramentum; sed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, & sensualiter non solum in Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum trahiari, frangi, & fidelium dentibus atteri: ergo ibi supponitur post Consecrationem manere panem & vinum.

Resp. quidquid sit de mente Berengarii, qui postmodum publice docuit impanationem, unicum intentum Concilii fuit contra illum Heresarcham definire, Eucharistiam non tantum esse Sacramentum, id est, signum practicum gratiae sanctificantis, aut signum speculativum Corporis & Sanguinis Christi, sed etiam re ipsa, & verè transire & converti in Corpus & Sanguinem Christi, hoc est, esse signum practicum Corporis & Sanguinis Christi.

Dicitur ergo panis post Consecrationem esse Corpus Christi, non, ut dixi in priori objectione, quia in sua substantia permaneat; sed quia transit in Corpus Christi, ac proinde manet: aut in Corpus Christi conversus. Qui etiam in veritate manibus Sacerdotum tractatur, frangitur &c. non secundum se, sed ratione specierum, sub quibus verè, realiter ac substantialiter Corpus Christi continetur, & non amplius substantia panis, ut semper docuit, & hodie constantissimè propugnat Sancta, Romana, Catholica & Apostolica Ecclesia.

Sed quo fundamento? Respondeo; quia Christus sic voluit, seu instituit Eucharistiam. Audiamus Doctorem Subtilem 4. dist. 11. q. 3. n. 14. Ad primum, inquit, concedo, quòd etiam in creditis non sunt plura ponenda sine necessitate, nec plura miracula quam oportet. Sed cum dicitur in Minor, veritas Eucharistiae posset salvari, manente

pane, vel sine transubstantiatione, dico quòd bene fuisset Deo possibile instituisse, quòd Corpus Christi verè esset praesens, substantia panis manente, vel cum accidentibus, pane amihilato: & tunc fuisset ibi veritas Eucharistiae, quia & signum verum, & signatum verum: sed hic non est modo tota veritas Eucharistiae; non enim sic instituit, ut dicunt auctoritates adductae.

Et cum dicitur, quòd ad veritatem Eucharistiae nihil requiritur, nisi verum signum, & verum signatum. Respondeo verum est eo modo, quo signum est institutum, & quo sibi debet correspondere signatum, quòd non est nunc praesens, quòd Corpus sit cum aliquo, scilicet cum pane vel cum accidentibus panis indistinctè: sed institutum est nunc, quòd signatum sit tantum sub accidentibus, ut sub signo. Haec & alia, quae ibidem tractat Scotus, occasionem dederunt ejus sectatoribus defendendi Conclusionem sequentem, & est hujusmodi:

CONCLUSIO III.

Transubstantiatio, quae tota substantia panis & vini convertitur in totam substantiam Corporis & Sanguinis Christi, ex solo sensu speculativo formae non demonstratur.

Hic assertioni communiter extra Scholam Scoti contradicitur, sed satis levi fundamento, ut ex dicendis patebit: videtur autem esse Scoti dist. & quaest. statim allegata, in qua numero 9. & 10. solvit rationes desumptas ex sensu speculativo formae, & nu. 14. Transubstantiationem refundit in voluntatem & institutionem Christi.

Atque in primis certum est, & ab omnibus admittitur, per divinam potentiam simul posse collocari in eodem loco substantiam panis, & Corpus Christi, adeoque sub iisdem speciebus posse manere substantiam panis, & Corpus Christi esse praesens, eo modo quo de facto est praesens, desinente substantia panis: quae enim in hoc contradictio?

Secundò, posset Deus prius destruere substantiam panis, vel producere accidentia sine substantia, & postmodum Corpus suum illis praesens constituere, & tunc indubie non fieret transubstantiatio; tamen eodem modo Corpus esset praesens, quo jam est.

Quod ergo controvertitur est, an supposito quòd maneret panis, haec propositio: Hoc est Corpus meum, foret vera in sensu speculativo. Dico, in sensu speculativo; quippe secundum significationem practicam, id est, quatenus est conversiva, nemo ambigit eam esse falsam; sic namque affirmat conversionem, quae supponitur non esse.

R. 2

Cæte-

73.
Transubstantiatio ex solo sensu speculativo formae non demonstratur. Scoti.

74.
Aliud est considerare sensum practicum, qui secundum modum demonstrationis institutionem est conversivus.